

N ce de Anvidalfarei por recordé le coraje de Franz Reinisch

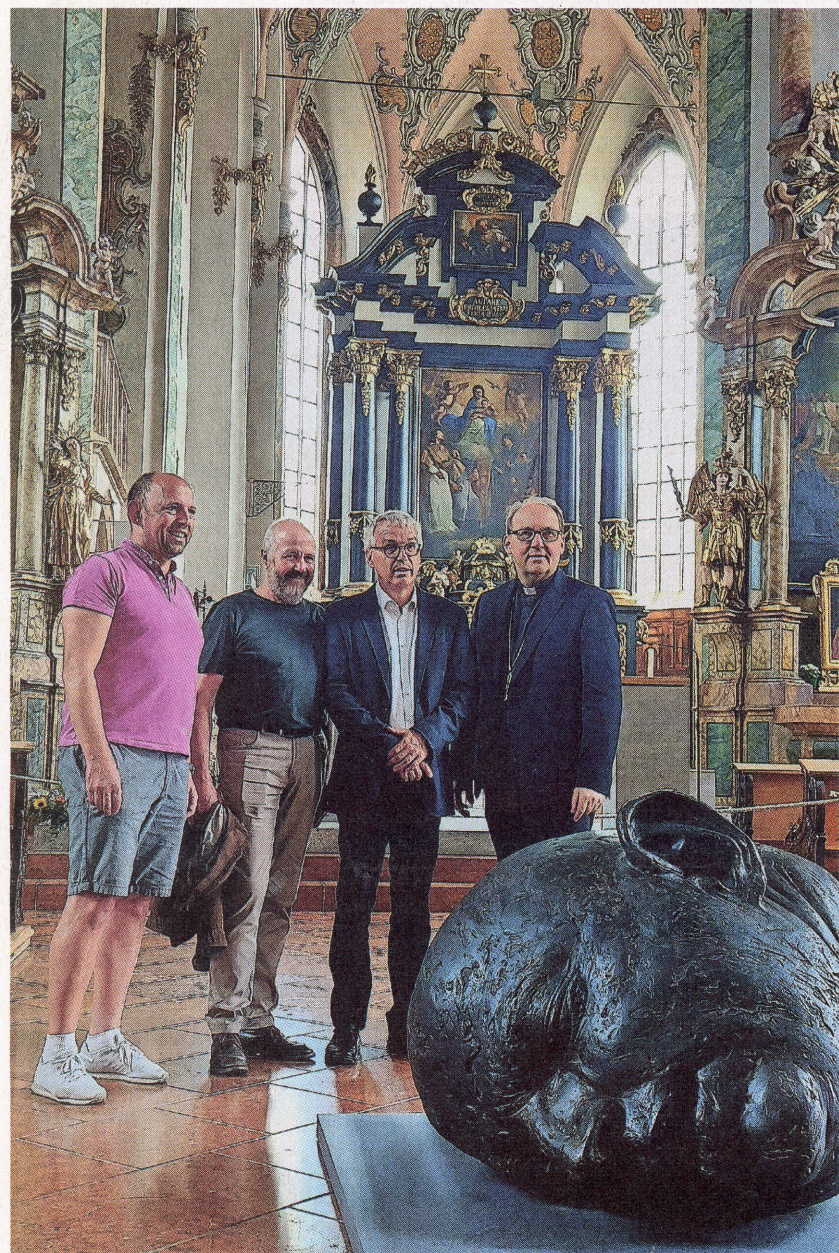
La domënia ai 2 de messé él sté tla dlijia ploanala da Dala (Hall in Tirol) na festa dër sintida, por recordé le prou Franz Reinisch, che ti á refodé le joramënt a Adolf Hitler y l'á porchël paiada cun süa vita. Por l'ocajun él gnü metü fora n gran ce de brom de Lois Anvidalfarei, che dess ince recordé düc i »ces taiá ia« de chi che s'á paré dales iniustizies

Ai 13 de dezëmbër dl ann passé á le Consëi de Comun da Dala (Hall in Tirol) tut la dezijiun da ti baraté l'inom ala plaza dlungia dl'ija: da »Pfarrplatz« ésera diventada le »Franz-Reinisch-Platz«. Insciö án orü onoré y recordé Franz Reinisch, na personalité che á pordü la vita por so coraje y süa cosciënza.

Nasciü dl 1903 a Feldkirch, ál fat le ginase pro i franzescans a Dala,

é spo jü tl seminar da Porsenú y é dl 1928 gnü consacré prou tl ordin di pallottins.

Canche Hitler é diesc agn dedò marcé ite tl'Austria, s'á p. Reinisch metü cuntra »chësta ideologia che desprijëia la porsona«, á tut posiziun tles pordiches y é rové tan inant da refodé le joramënt a Hitler, che al aratâ n »Verbrecher« – n criminal. Chësc vare ál indere païé cer. Ai 21

Tla dl'ija da Dala, do le gran ce che recorda le martire de Franz Reinisch: da man dërta èl le Vësc da Desproch Hermann Glettler, le ploan da Dala Jakob Patsch, l'artist Lois Anvidalfarei de Badia y Gustl Kaneider d'Al Plan – che fej bele da tröc agn da model por i cës de Anvidalfarei.

d'agost dl 1942, cun 39 agn, ti él gnü taié ia le ce.

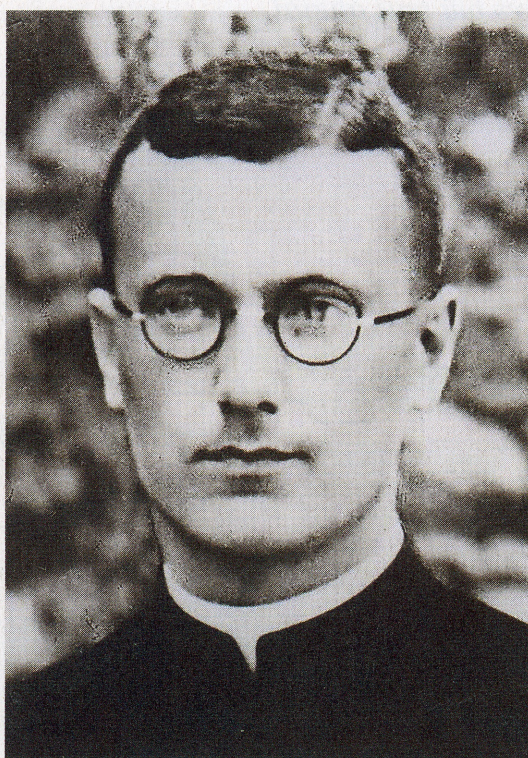
»Geköpft« – »decapité«, é ince l'inom dl gran ce taié ia che é sègn gnü metü amez dlijia da Dala. Na scoltöra imposanta de brom che mosöra 87x105x103 cm y pësa bëgn 210 chili, realisada dal artist de Badia Lois Anvidalfarei. En domënia ai 2 de messé án inaudé la opera y recordé p. Franz Reinisch cun na santa mëssa da festa, zelebrada dal ploan Jakob Patsch.

La storia de Reinisch dlungia n gröm d'atres stories

Ala pert él sambëgn ince l'artist instës, che á bele dan cater agn ciáfë la inciaria. Le svilup dla opera l'á porté zoruch ala storia de süa familia, de so paisc, y inant cina ala storia d'aldedaincö: »Reinisch á pormó conesciü canche i á ciáfë la inciaria, mo cun la tematica di deserturs me dáí bele jö da n pez. Mi pere (*Tone Anvidalfarei, adr*) á instës refodé da jí te vera, é gnü apié y é rové tl KZ. Mo sambëgn pënsi ince a Merch Dapunt. Ince sce al n'é nia la medema storia, ésera dër sambëgn y dlungia a n gröm d'atres stories de porsones che á paié süa dezijiun cun la vita.« Ince Merch da Sotru á por rajuns de fede refodé da ti impormëte fedelté a Hitler y é porchël gnü stlopeté publicamënter a Kortsch, dlungia Solaneres.

Recordé i milesc de »cés taié ia«

Franz Reinisch alda pro i »Gewissens-märtyrer«, chi che é morc por süa cosciënza. Pro ëi toca ince Franz Jägerstätter da Oberösterreich, motivé da Reinisch te süa dezijiun y decapité cun la medema ghiliotina, o Josef Mayr Nusser da Balsan, che á refodé le joramënt a Hitler y é mort dai strabac te n vagun dai tiers. Ponsan ince a chisc destins, n'á Lois Anvidalfarei nia ma orü rapresenté Reinisch instës: »I á orü tó ite düc chi che s'á paré dales iniustizies.

P. Franz Reinisch á paié cun so ce la dezijiun da ti refodé le joramënt a Hitler.

Chësc ce stá por n gromun de ces taié ia tla storia. Le boia che ti á taié ia le ce a Reinisch n'á taié ia di milesc. Al é na roba imprescionanta. Y tratan le stüde de chësta opera sunsi rové cina ala vera tla Iugoslavia, o ai cés taié ia un indolater dal ISIS. Al é na lista lungia che ne se röia nia y che döra cina aldedaincö. Cun chësc ce áí orü tó ite dötes les vitimes de chëstes brutalitës.«

»Ascuté la cosciënza«... ince incö

Le ploan da Dala á alzé fora che la figöra de Franz Reinisch nes motivëia ciamó incö da ascuté la cosciënza, alzé la usc y tó posiziun cuntra les iniustizies. Y ascuté la cosciënza é por Anvidalfarei na cossa personala, na dezijiun che vignun tol instës: »Cun la dezijiun da ti refodé le joramënt a Hitler, é Reinisch rové te n gran conflit. Cinamai de sü superiurs tla Dlijia ti á aconsié da dé do, mo al ne l'á nia fat. Le joramënt a Gejú Crist y le joramënt a Hitler ne jö por ël nia a öna. Chësta dezijiun n'al porchël nia tut dala Dlijia infora. Al l'á tuta por süa

cosciënza. Chësc nes dij ince che ala fin sunse nos instës responsabli de nosta cosciënza, nia na istituziun che stá sura ia.«

Lauré sö la storia

Le ce realisé da Lois Anvidalfarei sará da odëi tla dlijia da Dala cina amez otober. Dedò él preodü che al röies ti posc olache p. Reinisch é sté o á operé, por ciáfë ala fin so daciasa sön la plaza dan dlijia. Danter chëstes tapes dessel ince ester la diozeja de Trier, da olache al é pié ia bele dl 2013 le prozes por la beatificaziun de Reinisch, stlüt jö ofizialmënter dl 2019. »Al me sá dër n bel sègn da mëte fora chësc ce ti posc olache Reinisch é sté«, dij Lois Anvidalfarei, »y forsc vëgnel intratan ince süa beatificaziun.«

Tl ejëmpl de Dala, olache le Consëi de Comun á tut al'unanimité la iniziativa da

ti dedicé na plaza, vëga Anvidalfarei na bela maniera de sciöche al é gnü lauré sö n capitul de storia dër scür: »La storia mësson lauré sö, deache sce an lascia ester, coera inant y i odun tres ciamó tan snel che an pó tomé ite te estremisms.«

Merch Dapunt sön plaza da San Linert

Forsc é chësc ince n impuls implü por le Comun de Badia da fá inant cun na recordanza publica de so compaejan Merch Dapunt. Ince iló é Lois Anvidalfarei gnü inciarié da fá na proposta. Tl »Eho« de Comun nr. 1 dl 2022 pón lí che la scoltöra dess ciáfë lersch tla cornisc dl proiet dla plaza da San Linert: »Tl zënter dessel gni realisé na fontana y na scoltöra dl artist Lois Anvidalfarei por recordé Merch Dapunt, n jonn de Badia che á albü le coraje da ti dí de no a Hitler y che é porchël gnü copé a Solaneres tl 1944.« Insciö gnissel ince a Badia recordé na porsona che á – sciöche Reinisch – trasmetü valurs ch'i adorun aldedaincö plü che mai.